

03220		F-sak 020/2020		
Saksbehandler: Kristian A. Moen				
Sakens hjemmelsgrunnlag:				
Jnr. ref:	Arkiv:	Klageadgang: nei	Off. dok: ja	

Domstolstruktur og endringer i rettskretsene og domstoloven: høringsuttalelse

Bakgrunn

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt høringsbrev om NOU 2019: 17 Domstolstruktur, og et forslag om endringer i rettskretsene og domstoloven. Høringen er åpen og svarfristen er satt til 2. mai 2020.

En rettskrets er en domstols geografiske virkeområde. Rettskretsene bestemmer fordelingen av saker mellom domstolene. Et rettssted er en domstols lokalisering. En domstol/rettskrets kan ha flere rettssteder, men de fleste har kun ett i dag.

Høringsbrevet omhandler primært tingrettene og jordskifterettene. I dag sokner Rødøy kommune til Rana tingrett, og til Salten jordskifterett. Vi hører også under Nordland politidistrikt ved Ytre Salten lensmannskontor, sammen med Meløy og Gildeskål kommuner.

Gildeskål, Meløy og Rødøy kommune har avholdt felles politiråd med Ytre Salten lensmannskontor. - I den forbindelse ble det avtalt å jobbet med å opprette felles forliksråd for Rødøy, Gildeskål og Meløy. For å gjøre det må kommunene tilhøre samme politidistrikt og tingrett. De to andre kommunene sokner til Salten tingrett.

I dag er det 60 tingretter hvor de fleste har ett rettssted. Det er 34 jordskifteretter og fem jordskifteoverretter.

Høringen

Domstolkommisjonens forslag (NOU 2017: 17 Domstolstruktur)

Kommisjonens flertall foreslår å endre antallet rettskretser til 22 med 30 rettssteder for tingrettene, og til 13 rettskretser med 20 rettssteder for jordskifterettene, samlokalisert med tingrettene. Kommisjonens mindretall foreslår seks rettskretser for tingrettene med 24 rettssteder. Mindretallet anbefaler at jordskifterettene slås sammen med tingrettene, og at det etableres en avdeling for jordskifte i hver rettskrets. I utredningen foreslås i tillegg mindre endringer i rettskretsene mellom enkelte lagmannsretter.

Konkret foreslås det at Rana, Alstahaug, og Brønnøy tingretter slås sammen med lokalisering Mo i Rana. Salten og Lofoten tingretter slås sammen med lokalisering Bodø og Svolvær. For jordskifteretten foreslås det at Helgeland jordskifterett og mesteparten av Salten jordskifterett slås sammen med lokalisering Bodø og Mo i Rana.

Departementets (regjeringens) forslag

Departementet foreslår å endre tingrettenes rettskretser i tråd med flertallet i kommisjonens forslag til rettskretsinnstilling. De vil samtidig opprettholde alle de bemannede rettsstedene i dagens tingrettsstruktur.

Etter departementets syn vil endringer i rettskretsene kunne bidra til å jevne ut produktivitetsforskjellene mellom dagens rettskretser, sørge for en likere saksvekst mellom domstolene, og dermed også likere saksbehandlingstid.

De gir ingen klar anbefaling om jordskifterettene, men skriver at tilsvarende løsning kan være aktuelt også for disse.

De nevner Særdomstolsutvalgets anbefaling om å samle barnesaker i noen utvalgte tingretter, og skriver at de ønsker å følge opp utvalgets anbefalinger på dette punktet. Departementet viser til at barnevernssakene og foreldretvistene (barnesakene) utgjør en stor del av de sivile sakene i tingrettene, og vurderer endringer i rettskretsene som et mulig tiltak for å skape større fagmiljøer og styrke behandlingen av barnesaker i domstolene.

Endringer i domstoloven

Departementet «legger frem til overveielse» et forslag om å lovfeste at rettssteder skal vedtas på samme måte som rettskretser. Det innebærer overføring av myndighet fra Domstoladministrasjonen til regjeringen. Forslaget er aktuelt for både tingrettene og jordskifterettene. Det er uklart om dette vil ha praktisk betydning.

Departementet vurderer å regulere bemanningen ved rettsstedene, ved for eksempel hjemmel i lov, eller krav til minimumsbemanning i forskrift. En regulering kan for eksempel gå ut på at hvert rettssted som utgangspunkt skal ha minst én tilstedeværende embetsdommer.

Departementet vurderer en hovedregel om at saker skal behandles på rettsstedet i den delen av rettskretsen hvor saken geografisk hører hjemme. Dette kan gjøres ved forskrift.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Begge forslagene beskrevet over vil føre til økonomisk innsparing på bemanningskostnader, og for utvalgets forslag også utfasing av rettssteder. Departementet skriver at forslaget vil bidra til å bedre saksbehandlingstiden i domstolene.

Kretstilhørighet og forliksråd

Endring av rettskrets

Rødøy kommune dekkes av Rana tingrett, jf. forskrift om inndelingen av domssogn og lagdømmer § 3 bokstav e, mens Meløy og Gildeskål dekkes av Salten tingrett, jf. § 3 bokstav d.

Departementet skriver i en e-post 4. mars at: «Det er viktig for departementet å få begrunnede innspill til hvilke kommuner som bør høre til hvilken rettskrets i ny domstolstruktur.»

Endring av rettskrets vil minske behovet for reiseaktivitet ved at for eksempel avhør og rettssak avholdes i samme krets. Fengslingsmøter tar i dag mye tid på grunn av lang reisevei for advokat, aktorat, og vitner. Dagens ordning innebærer at politiadvokaten i Salten må føre saker for Rana tingrett.

Forliksråd

Forliksrådet er en "meklingsinstitusjon med begrenset domsmyndighet", jf. domstoloven § 1. Det skal være et forliksråd i hver kommune. Formålet med behandlingen i forliksrådet er å bidra til enkel, effektiv og rimelig tvisteløsning gjennom meglings eller domsavsigelse.

Forliksrådene betjenes av et sekretariat. I lensmannsdistrikt er lensmannen sekretariat for forliksrådet. I politistasjonsdistrikter med sivile rettspleieoppgaver er politistasjonene sekretariat, jf. domstoloven § 27, 6 ledd.

Kommuner som har samme sekretariat for forliksrådet og dessuten ligger i samme domssogn kan med tilslutning av minst 2/3 av hver av kommunestyrenes medlemmer beslutte å ha felles forliksråd dersom kommunene samtidig er enige om hvor mange medlemmer og varamedlemmer hver kommune skal velge, og om hvor mange medlemmer og varamedlemmer hver kommune skal velge, og om hvordan det skal sikres at både medlemmene og varamedlemmene er både kvinner og menn, jf. domstoloven § 27, 7. ledd.

Felles forliksråd

Pr i dag har Rødøy kommune, Meløy kommune og Gildeskål kommune hvert sitt råd. Ytre Salten lensmannskontor utfører sekretariatsfunksjonen for alle kommunene. Lensmannen i Ytre Salten har foreslått at det opprettes ett felles forliksråd for Rødøy kommune, Meløy kommune og Gildeskål kommuner.

Dersom Rødøy kommune skal kunne ha felles forliksråd med Meløy og Gildeskål, må Rødøy kommune endre sogn til Salten tingrett, eller de to andre kommunene endre sogn til Rana tingrett. Vilkåret om samme domssogn for opprettelse av felles forliksråd er ikke oppfylt.

Lensmannen i Ytre-Salten begrunner sitt forslag med at en sammenslåing av de tre forliksrådene vil medføre økt kvalitet, bedre rettsikkerhet og mer effektiv drift av sekretariatsfunksjonen. Disse fordeler veier opp for de ulemper lengre reisevei vil utgjøre for noen dommere og publikum.

Det viktigste argumentet for en sammenslåing er å unngå habilitetsproblemer. Medlemmene i forliksrådet og partene i en sak bør helst ikke være nære bekjente, og dette er vanskelig å unngå i alle de tre kommunene med dagens ordning på grunn av kommunenes størrelse. En sammenslåing vil gi økt kvalitet og dermed økt rettsikkerhet for partene. De aktuelle medlemmene vil få større saksportefølje. Dette vil gi dem mer erfaring og dermed bredere kunnskap og forståelse. Med slik økt kompetanse, vil både partenes rettsikkerhet bedres og kvaliteten på dommene som fattes bedres.

Videre øker graden av likebehandling av sammenlignbare saker. Det antas også å bli enklere å rekruttere kvalifiserte og engasjerte medlemmer.

Opprettelse av ett felles forliksråd vil mest sannsynlig også medføre en raskere og enklere saksavvikling ettersom det vil avholdes hyppigere møter selv om det antakelig totalt sett blir færre møter, og at møteplanlegging blir enklere ved at sekretariatet skal kommuniserer med færre medlemmer.

Videre fremstår ett forliksråd som en mer kostnadseffektiv løsning både ved at det antakelig vil avholdes færre møter, at sekretariatets arbeid med godtgjørelse også vil forenkles ved at det blir færre medlemmer å forholde seg til, og at ett råd vil operere mer effektivt ettersom kompetansen blant medlemmene vil heves. Selv om ett felles forliksråd nødvendigvis vil medføre noe lengre reisevei for flere brukere av forliksrådet og antakelig også for noen dommere, synes løsningen totalt sett mer kostnadseffektiv enn dagens ordning.

Saker om felles forliksråd er til behandling i Gildeskål og Meløy i disse dager. I Gildeskål er saken behandlet i formannskapet og behandles i kommunestyret 12. mars. Det er innstilt på felles forliksråd med Meløy kommune som får navnet Ytre Salten forliksråd. I Meløy skal saken behandles i formannskapet 12. mars, og i kommunestyret 7. mai.

Vedlegg

- Høring – NOU 2019: 17 Domstolstruktur samt et forslag om endringer i rettskretsene og domstoloven
- Supplerende skjema til høringssvar

Rådmannens innstilling:

1. Rødøy kommune gir følgende uttalelse:
 - a. Rødøy kommune ønsker å endre rettskrets for tingretten til Salten tingrett. Endringen vil gjøre det mulig å få felles forliksråd med kommunene Gildeskål og Meløy, som tilhører samme lensmannsdistrikt som Rødøy. Et felles forliksråd er viktig for å begrense habilitetsproblematikk i alle kommunene. Samkjøring av lensmannsdistrikt og rettskrets vil gjøre at fengslingsmøter, rettssaker og avhør kan gjennomføres i samme krets. Det vil gjøre gjennomføring av disse enklere ved at reisetid blir sterkt redusert.
 - b. Forøvrig som i vedlagt spørreskjema til Domstolutvalgets utredning, og til departementets forslag.

Rødøy kommune, 11.03.2019

Kitt Grønningstær

Rådmann

Kristian A. Moen

Konsulent

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Se adresseliste

Deres ref.

Vår ref.
20/132 - ABR

Dato
02.03.2020

Høring – NOU 2019: 17 Domstolstruktur, og et forslag om endringer i rettskretsene og domstoloven

1. BAKGRUNN

Justis- og beredskapsdepartementet sender med dette på høring Domstolkommisjonens utredning NOU 2019: 17 Domstolstruktur, sammen med et alternativt forslag fra departementet om bare å endre tingrettenes rettskretser i tråd med flertallet i kommisjonens forslag.

En rettskrets er en domstols geografiske virkeområde. Rettskretsene bestemmer fordelingen av saker mellom domstolene. Dersom det for eksempel foretas en straffbar handling i Loppa kommune, skal den eventuelle etterfølgende straffesaken som hovedregel behandles i Alta tingrett, fordi Alta tingretts rettskrets dekker Loppa kommune. Sivile saker skal som hovedregel behandles i rettskretsen hvor den saksøkte bor eller den saksøkte virksomheten har hovedkontor. Eiendommers beliggenhet er bestemmende for fordelingen av saker mellom jordskifterettene.

Et rettssted er en domstols lokalisering. En domstol kan være lokalisert flere steder innenfor en rettskrets, altså ha flere rettssteder. De fleste rettskretsene har bare ett rettssted. Noen få rettskretser har flere rettssteder, som for eksempel Sogn og Fjordane tingrett, som har bemannede rettssteder i Førde og Sogndal, og et ubemannet rettssted på Nordfjordeid. Rettskretser kan slås sammen uten at rettssteder legges ned, ved at det opprettholdes flere rettssteder i én rettskrets, som i Sogn og Fjordane-modellen.

Postadresse
Postboks 8005 Dep

Kontoradresse
Gullhaug Torg 4A
0484 Oslo

Leveringsadresse
Varemottak
Akersgata 59
0180 Oslo

Telefon - sentralbord
22 24 90 90
Org.nr.: 972 417 831

Sivilavdelingen
Arild Brukstuen
22 24 53 76
arild.brukstuen@jd.dep.no

2. DOMSTOLKOMMISJONENS FORSLAG

«Domstolkommisjonens hovedanbefaling er å styrke rettsikkerheten, sikre fortsatt høy tillit til domstolene og bedre ressursutnyttelsen ved å utvide rettskretsene til tingrettene og jordskifterettene.» (NOU 2019: 17 Domstolstruktur, side 11)

Kommisjonens flertall foreslår å endre antallet rettskretser til 22 med 30 rettssteder for tingrettene, og til 13 rettskretser med 20 rettssteder for jordskifterettene, samlokalisert med tingrettene. Kommisjonens mindretall foreslår seks rettskretser for tingrettene med 24 rettssteder. Mindretallet anbefaler at jordskifterettene slås sammen med tingrettene, og at det etableres en avdeling for jordskifte i hver rettskrets. I utredningen foreslås i tillegg mindre endringer i rettskretsene mellom enkelte lagmannsretter.

3. DEPARTEMENTETS FORSLAG

3.1 Endringer i rettskretsene

Regjeringen ønsker å opprettholde en desentralisert domstolstruktur, for å bevare kompetansearbeidsplasser i distriktene og sikre brukerne nærhet til domstolene. Samtidig anser regjeringen det som nødvendig å utvide rettskretsene for å øke fleksibiliteten, bedre ressursutnyttelsen og skape større fagmiljøer i domstolene.

Domstolkommisjonens forslag om å utvide tingrettene og jordskifterettene rettskretser er ikke til hinder for å opprettholde flere rettssteder enn kommisjonen anbefaler. Etter departementets syn kan mange av utfordringene kommisjonen peker på imøtekommes ved bare å utvide rettskretsene. Departementet foreslår på denne bakgrunn, som et alternativ til kommisjonens forslag, bare å endre tingrettene rettskretser, i tråd med flertallet i kommisjonens forslag til rettskretsinndeling. Departementets forslag går dermed ut på å opprettholde alle de bemannede rettsstedene i dagens tingrettsstruktur og styrke domstoltilbudet i distriktene ved at rettssteder som i dag har lav bemanning får tilgang til mer kompetanse og større kapasitet i store og/eller komplekse saker. Forslaget er ikke til hinder for at lokale initiativ om samlokalisering følges opp. Prosessene i Vestfold, Østfold og Romerike har vært forelagt Stortinget etter forutgående høring, og er derfor ikke en del av denne høringen.

Departementet vil vise til at Riksrevisjonen vurderer det som «svært alvorlig» at ikke flere domstoler når Stortingets mål for saksbehandlingstid i straffesaker. Riksrevisjonen anser det også som «kritikkverdig» at ikke potensialet for å effektivisere tingrettene er utnyttet i større grad, se Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandlingstid og effektivitet i tingrettene og lagmannsrettene, Dokument 3:3 (2019–2020). Undersøkelsen viser at dagens struktur, med mange små rettskretser, medfører en strukturell ineffektivitet. Det er store variasjoner i saksinnngang mellom domstolene, men også i én og samme domstol fra ett år til et annet. Én tingrett kan ha mange saker og lang saksbehandlingstid, mens nabotingretten har få saker og kort saksbehandlingstid. Det er begrensede muligheter til å overføre saker og ressurser

mellom domstolene. Riksrevisjonen anbefaler at departementet og Domstoladministrasjonen vurderer tiltak for å øke fleksibiliteten mellom domstolene, også for å kunne håndtere variasjoner i saksinngangen. Departementet vurderer endringer i rettskretsene som et mulig tiltak for å imøtekomme anbefalingen. Etter departementets syn vil endringer i rettskretsene kunne bidra til å jevne ut produktivitetsforskjellene, sørge for en likere saksvekst mellom domstolene, og dermed også likere saksbehandlingstid.

Departementet vil også vise til at Særdomstolsutvalget har anbefalt å samle barnesakene i noen utvalgte tingretter, først og fremst for å bygge opp kompetanse, i miljøer hvor flere har gode kvalifikasjoner innenfor samme fagområde, se NOU 2017: 8 *Særdomstoler på nye områder?*. Regjeringen ønsker å følge opp utvalgets anbefalinger på dette punktet. Departementet viser til at barnevernssakene og foreldretvistene (barnesakene) utgjør en stor del av de sivile sakene i tingrettene, og vurderer endringer i rettskretsene som et mulig tiltak for å skape større fagmiljøer og styrke behandlingen av barnesaker i domstolene.

En løsning med bare å endre rettskretsene, kan også være aktuelt for jordskifterettene. Departementet gjør likevel oppmerksom på at jordskifterettene gjennomgående er organisert i mindre enheter enn tingrettene.

3.2 Endringer i domstoloven

Hvilke rettskretser som dekker hvilke kommuner, og hvor tingrettene er lokalisert, fremgår i dag av forskrift 15. november 2019 nr. 1545. For jordskifterettene fremgår det samme av forskrift 11. desember 2015 nr. 1446. Samtidig følger det av domstoloven § 25 første ledd at Domstoladministrasjonen fastsetter ett eller flere faste rettssteder for tingrettene. Det er uklart hvor langt denne myndigheten rekker. For å klargjøre rettstilstanden legger departementet herved frem til overveielse forslag om å lovfeste praksisen med å vedta rettsstedene etter samme prosess og på samme måte som rettskretsene. Forslaget innebærer å overføre myndigheten etter domstoloven § 25 første ledd til Kongen, samt å klargjøre, for eksempel i domstoloven § 22, at rettssteder vedtas og bare kan legges ned ved forskrift gitt av Kongen (regjeringen). En liknende endring kan være aktuell i jordskifteloven § 2-1. Departementet mener at det bør reguleres hvilke bemannede rettssteder som eksisterer, og som ikke kan legges ned uten endringer i forskrift.

For å bidra til å bevare kompetansearbeidsplasser i distriktene og sikre brukerne den samme nærheten til domstolene som i dag, vurderer departementet å regulere bemanningen ved rettsstedene, for eksempel ved å gi en hjemmel i domstoloven § 19, § 22 eller § 25 til å fastsette en minimumsbemanning i forskrift. En regulering kan for eksempel gå ut på at hvert rettssted som utgangspunkt skal ha minst én tilstedeværende embetsdommer.

For å sørge for at domstolenes brukere fortsatt har og opplever nærhet til domstolene, vurderer departementet også en hovedregel om at saker skal behandles på rettsstedet i den delen av rettskretsen hvor saken geografisk hører hjemme. En mulig måte å gjennomføre dette på, er ved å gi nærmere regler i forskrift om fordeling av saker i tingrettene, jf. domstoloven § 19 siste ledd. Fordelingen kan for eksempel skje etter de samme prinsippene som gjelder for fordeling av saker mellom rettssteder i lagmannsrettene, se domstoloven § 18 første ledd annet punktum. I praksis medfører dette at det ved fordeling av saker tas utgangspunkt i hvilke kommuner rettsstedene (altså de tidligere rettskretsene) dekket før rettskretsendingene. En slik ordning vil medføre at dommerne må påregne noe økt reisevirksomhet innenfor de nye rettskretsene.

4. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Domstolkommisjonen har pekt på et betydelig innsparingspotensial i sitt forslag, sammenlignet med en forsvarlig videreføring av dagens struktur. Innsparingspotensialet er knyttet til reduserte bemanningskostnader og utfasing av rettssteder, som gir besparelser i form av reduserte leie- og vedlikeholdskostnader og digitaliseringskostnader. Også departementets alternative forslag vil ha et innsparingspotensial knyttet til reduserte bemanningskostnader som følge av økt fleksibilitet og bedre utnyttelse av domstolenes ressurser. Forslaget vil også bidra til å bedre saksbehandlingstiden i domstolene. Derimot er det totale innsparingspotensialet betydelig lavere ettersom det vil være kostbart å opprettholde, vedlikeholde og digitalisere alle dagens rettssteder.

5. HØRINGEN

Departementet ber om høringsinstansenes syn på forslagene. Frist for å sende inn høringssvar er 2. mai 2020. Les og svar på høringen her:

www.regjeringen.no/id2684591

Høringer er åpne, og alle kan sende innspill til oss. Vi ber om at høringssvar og det vedlagte skjemaet i utfylt stand sendes inn digitalt ved å bruke skjemaet for høringssvar på regjeringen.no. Departementet ber høringsinstansene vurdere om det er behov for å forelegge høringsbrevet for eventuelle underliggende instanser.

Med hilsen

Fredrik Bøckman Finstad
ekspedisjonssjef

Jostein H. Solberg
avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent og sendes uten signatur

Høring – NOU 2019: 17 Domstolstruktur, og et forslag om endringer i rettskretsene og domstoloven – supplerende skjema til høringssvar

Hold musepekeren over boksene og venstreklikk for å velge svar. Det utfylte skjemaet kan lagres og lastes opp sammen med høringssvaret.

1. Om høringssvaret

1.1 Hvem avgis høringssvaret på vegne av?

Privatperson

Bedrift/organisasjon

Annet

1.2 Hva dreier høringssvaret seg om? (flere kryss er mulig)

Tingrettene

Lagmannsrettene

Jordskifterettene

2. utfordringer og hensyn bak ny domstolstruktur

2.1 NOU 2019: 17 Domstolstruktur kapittel 8 gir et dekkende bilde av utfordringene domstolene står overfor.

Enig

Uenig

Ingen formening

2.2 De overordnede hensynene som bør ligge til grunn ved utforming av ny domstolstruktur er kvalitet, tilgjengelighet og effektivitet.

Enig

Uenig

Ingen formening

3. Tingrettene

3.1 Antall rettskretser bør reduseres.

Enig

Uenig

Ingen formening

(Gå til punkt 4)

3.2 Antall rettskretser bør reduseres til 22 med 30 rettssteder, i tråd med flertallet i kommisjonens forslag.

Enig

Uenig

Ingen formening

3.3 Antall rettskretser bør reduseres til 6 med 24 rettssteder, i tråd med mindretallet i kommisjonens forslag.

Enig

Uenig

Ingen formening

3.4 Antall rettskretser bør reduseres til 22 og dagens rettssteder opprettholdes, i tråd med departementets alternative forslag.

Enig

Uenig

Ingen formening

4. Jordskifterettene

4.1 Antall rettskretser bør reduseres.

Enig

Uenig

Ingen formening

(Gå til punkt 5)

4.2 Antall rettskretser bør reduseres til 13 med 20 rettssteder og samlokaliseres med tingrettene, i tråd med flertallet i kommisjonens forslag.

Enig

Uenig

Ingen formening

4.3 Jordskifterettene bør slås sammen med og utgjøre egne avdelinger i tingrettene, i tråd med mindretallet i kommisjonens forslag.

Enig

Uenig

Ingen formening

4.4 Antall rettskretser bør reduseres til 13 og dagens rettssteder opprettholdes.

Enig

Uenig

Ingen formening

5. Lagmannsrettene

5.1 Rettskretsgrensene mellom Borgarting lagmannsrett og Eidsivating lagmannsrett bør endres, i tråd med kommisjonens forslag.

Enig

Uenig

Ingen formening

5.2 Rettskretsgrensene mellom Borgarting lagmannsrett og Agder lagmannsrett bør endres, i tråd med flertallet i kommisjonens forslag.

Enig

Uenig

Ingen formening